

Udskriftsdato: 27. april 2024

VEJ nr 10058 af 01/11/2013 (Gældende)

Stik- og skæreskader

Ministerium: Beskæftigelsesministeriet

Journalnummer: Arbejdstilsynets jr.nr

Stik- og skæreskader

At-vejledning 10.1.1

November 2013

De vigtigste regler om forebyggelse af stik- og skæreskader i sygehus- og sundhedssektoren

Vejledningen handler om en række af de krav, der stilles til forebyggelse af arbejdsskader, som skyldes, at de ansatte kommer til skade på fx kanyler, skalpeller, sakse og lignende arbejdsredskaber.

Denne type arbejdsredskaber betegnes i denne vejledning som spidse eller skarpe instrumenter.

Vejledningen handler også om, hvilke krav der gælder, hvis en ansat kommer til skade ved anvendelsen af spidse eller skarpe instrumenter. Denne skadetype betegnes i det følgende som stik- og skæreskader.

De vigtigste regler

Arbejdsgiveren skal sørge for, at arbejdet med spidse eller skarpe instrumenter planlægges og tilrettelægges, så det kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Hvis der er risiko for, at de ansatte kan blive udsat for stik- og skæreskader, skal arbejdsgiveren sørge for, at risikoen for skader fjernes eller mindskes mest muligt.

Risiko for stik- og skæreskader

Risikoen for stik- og skæreskader forekommer typisk på hospitaler, i ældre- og hjemmeplejen, hos tandlæger og praktiserende læger, og andre steder, hvor man arbejder med spidse eller skarpe instrumenter, som fx kanyler og skalpeller.

Uheld med spidse eller skarpe instrumenter indebærer risiko for at blive smittet med alvorlige sygdomme som hepatitis og HIV. Skaderne kan desuden medføre uarbejdsdygtighed i flere dage.

Forebyggelse af stik- og skæreskader

Generelt

Arbejdet med spidse eller skarpe instrumenter skal planlægges, tilrettelægges og udføres, så det kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Det betyder, at arbejdet med kanyler, skalpeller og andre spidse eller skarpe instrumenter skal planlægges, tilrettelægges og udføres, så risikoen for smitte eller andre skader fjernes eller begrænses mest muligt.

Valg af spidse eller skarpe instrumenter

Det er et krav, at der ved valg af spidse eller skarpe instrumenter tages hensyn til de forhold, hvorunder de skal anvendes, samt til de risici, der kan opstå ved anvendelse af instrumenterne, fx ved at indtænke arbejdets tilrettelæggelse og de ansattes kvalifikationer.

Hvis anvendelsen af de valgte instrumenter indebærer en risiko for de ansattes sikkerhed og sundhed, fx smitterisici, skal risikoen imødegås ved egnede foranstaltninger, fx ved anvendelse af redskaber med sikkerhedsanordninger.

Oplæring og instruktion

Arbejdsgiveren skal sørge for, at de ansatte, herunder nyansatte og praktikanter, får nødvendig oplæring og instruktion i at bruge spidse eller skarpe instrumenter, så anvendelsen til enhver tid kan ske sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Oplæring og instruktion skal i nødvendigt omfang gentages løbende, fx når der indføres nye procedurer og metoder for arbejdet med spidse eller skarpe instrumenter, samt når der indkøbes nye arbejdsredskaber.

Arbejdsgiveren skal sørge for at oplyse de berørte ansatte om eventuelle ulykkes- og sygdomsfarer, der kan være forbundet med at arbejde med spidse eller skarpe instrumenter, fx smitte med hepatitis eller HIV.

Hvis der arbejdes med biologiske agenser, der kan forårsage alvorlig fare, skal der være opslag på arbejdspladsen om forholdsreglerne ved ulykker eller uheld.

Anvendelse af spidse eller skarpe instrumenter

Arbejdsgiveren skal sørge for, at anvendelsen af spidse eller skarpe instrumenter sker på en sikkerheds- og sundhedsmæssig fuldt forsvarlig måde.

Arbejdsgiveren skal træffe effektive foranstaltninger for at beskytte de ansatte mod risikofyldte arbejdsmetoder o.l. ved at planlægge og tilrettelægge arbejdet, så det kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Arbejdsgiveren har således pligt til at sikre, at arbejdsmetoder eller praksis, som udgør en særlig risiko for de ansatte, fx påsætning af hætte på kanyler efter brug, ikke finder sted.

Det kan i øvrigt være nødvendigt at ændre de ansattes rutiner for at sikre, at arbejdet udføres på en forsvarlig måde.

Hvis arbejdet kan udgøre en særlig risiko, kan der stilles krav om, at de ansatte skal bruge særlige tekniske hjælpemidler eller personlige værnemidler.

De ansatte skal have tilbud om vaccination, hvis en vurdering af arbejdsforholdene på arbejdspladsen viser, at der er risiko for påvirkning af biologiske agenser, fx smitte fra blod fra en patient ved brug af kanyler.

Ansatte, der vurderes at kunne være udsat for fare for deres sikkerhed eller sundhed på grund af biologiske agenser, skal – både før og under ansættelsen – have adgang til regelmæssige arbejdsmedicinske undersøgelser.

Bortskaffelse, rengøring og hygiejne

Arbejdsstedet skal holdes rent og ryddeligt, så forholdene altid er sikkerheds- og sundhedsmæssigt i orden. Det indebærer bl.a., at brugte kanyler o.l. skal indsamles og bortskaffes på en forsvarlig måde.

Der skal være særlige beholdere til bortskaffelse af spidse og skarpe instrumenter, som skal være sikre og tydeligt mærkede. Beholderne skal placeres så tæt på det sted, hvor arbejdsopgaven udføres, som muligt.

Arbejdsgiveren skal sikre, at arbejdsstedet rengøres forsvarligt, og at beholderne bortskaffes, så der ikke er risiko for det personale, som håndterer affaldet.

Det kan fx ske ved at indføre faste rutiner for brug og fjernelse af kanylebeholdere inden de bliver overfyldte, så der ikke er risiko for, at ansatte kommer i berøring med de brugte kanyler.

Foranstaltninger og indberetning ved stik- og skæreskader

På arbejdspladser, hvor der er risiko for alvorlig smittefare og andre infektioner fra biologiske agenser, fx ved anvendelse af spidse eller skarpe instrumenter, skal arbejdsgiveren sørge for, at der er information om forholdsreglerne ved ulykker eller uheld, fx ved opslag.

Stik- og skæreskader skal indberettes til arbejdsgiveren eller den ansvarlige person for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen. Indberetningerne skal bruges som grundlag for at evaluere og følge op på uheldene, så man kan mindske antallet af skader.

Virksomhedens arbejdsmiljøorganisation skal sørge for, at årsagen til skader undersøges, og sørge for at få iværksat foranstaltninger, der hindrer en gentagelse.

Det kan fx være at vurdere, om gældende procedurer for bortskaffelse af brugte kanyler o.l. yder den nødvendige beskyttelse mod stik- og skæreskader. Der skal én gang om året udarbejdes en samlet oversigt over ulykker, skader mv. i virksomheden.

Hvis en stik- og skæreskade medfører arbejdsudygtighed i en dag eller mere ud over dagen, hvor skaden skete, skal skaden anmeldes til Arbejdstilsynet via anmeldesystemet EASY.

Læs også

- At-vejledning om AIDS og forebyggelse af HIV-infektion
- At-vejledning om arbejdsrelaterede smitterisici ved hepatitis, meningitis, polio, tetanus og Tickborne Encephalitis (TBE)

Baggrund

At-vejledningen knytter sig til:

- Bekendtgørelse om arbejdets udførelse
- Bekendtgørelse om biologiske agenser og arbejdsmiljø
- Bekendtgørelse om anvendelse af tekniske hjælpemidler
- Bekendtgørelse om brug af personlige værnemidler
- Bekendtgørelse om samarbejde om sikkerhed og sundhed.

Arbejdstilsynet, den 1. november 2013